

BELEID OPHOGEN VAN DE VACCINATIEGRAAD

In de regio Noord- en Oost-Gelderland

Datum: 16-12-2019

P. van der Meer & M. van der Laan

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Rijksvaccinatieprogramma	3
3	Dalende vaccinatiegraad	3
4	Ambitie GGD NOG	4
5	Landelijke ontwikkelingen	4
6	Vaccinatiegraad verhogende maatregelen	5
	Bijlage I: Kamerbrief 'Verder met Vaccineren'	8

1 Inleiding

In Nederland vinden we het belangrijk dat kinderen een gezonde start in het leven krijgen. Vaccinaties tegen besmettelijke infectieziekten horen daarbij. Deze vaccinaties worden gegeven binnen het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). Gemeenten zijn sinds 1 januari 2019 verantwoordelijk voor de uitvoering het Rijksvaccinatieprogramma en daarmee de vaccinatiegraad. Voor de 4-18 jarigen van 21 gemeenten in de regio Noord- en Oost-Gelderland voert de GGD Noord- en Oost Gelderland (GGD NOG) het rijksvaccinatieprogramma uit¹.

Afgelopen periode heeft het RVP veel aandacht gekregen. Dit kwam onder andere door de dalende vaccinatiegraad. Daarnaast worden er de komende jaren nieuwe vaccinaties aan het RVP toegevoegd. Dit heeft ervoor gezorgd dat diverse gemeenten vragen hebben gesteld aan de GGD NOG hoe hiermee om wordt gegaan. Als reactie hierop is dit beleidsstuk geschreven. Dit stuk moet inzicht geven in wat de GGD NOG op dit moment doet aan het ophogen van de vaccinatiegraad en welke plannen er zijn voor de toekomst.

2 Rijksvaccinatieprogramma

Het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) is een collectief preventieprogramma dat de overheid sinds 1957 aanbiedt. Binnen het RVP worden kinderen gevaccineerd tegen 12 ernstige infectieziekten. De vaccinaties zorgen ervoor dat het lichaam een afweer opbouwt tegen ziekmakende virussen en bacteriën. Hierdoor wordt een kind beschermd tegen de ziekten. Doordat het kind geen anderen kinderen kan besmetten, zorgt de vaccinatie tevens voor groepsbescherming. Kwetsbare groepen, zoals kinderen die (nog) niet gevaccineerd zijn, lopen hierdoor minder risico op infectieziekten.

Om de groepsbescherming zo hoog mogelijk te houden, is het belangrijk dat zo veel mogelijk kinderen gevaccineerd worden. De doelstelling van het Global Vaccine Action Plan (GVAP) is een nationale vaccinatiegraad van minimaal 90% voor alle vaccinaties². De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) hanteert, voor de eliminatie van de mazelen, een specifieke norm van 95% voor de BMR-vaccinatie³.

3 Dalende vaccinatiegraad

Afgelopen jaren is het aantal ziekte- en sterfgevallen als gevolg van diverse infectieziekten drastisch afgenomen. Hierdoor zijn de meeste infectieziekten nauwelijks meer zichtbaar. Dit heeft volgens de Externe Adviescommissie Vaccinatiebereidheid (Commissie Seydel) er mede voor gezorgd dat het geloof in het nut en de noodzaak van vaccineren in de samenleving afneemt. Dit zien we terug in de cijfers. In de periode van 2010 tot 2018 zagen we in Nederland een dalende vaccinatiegraad. Zo daalde de landelijke vaccinatiegraad van de bof, mazelen en rode hond (van het geboortecohort zuigelingen) van 96,1% naar 92,2% (RIVM, 2019). Hiermee kwam de vaccinatiegraad van de bof, mazelen en rode hond onder de WHO-norm van 95% te liggen. Uit de cijfers van het RIVM van 2019 blijkt dat de landelijke vaccinatiegraad op dit moment niet verder daalt, maar lijkt te stabiliseren.

¹ De totale regio Noord- en Oost-Gelderland bestaat uit 22 gemeenten. De gemeente Apeldoorn heeft het RVP bij het CJG belegd. Het RVP voor 0-4 jarigen is belegd bij Yunio, Verian of Icare.

² WHO. Global Vaccine Action Plan 2011–2020. Geneva: World Health Organization; 2013.

³ WHO. Global measles and rubella strategic plan: 2012-2020. Geneva: World Health Organization; 2013.

In de GGD regio Noord- en Oost-Gelderland was de afgelopen jaren een vergelijkbare daling in de vaccinatiegraad zichtbaar. De vaccinatiegraad van bijvoorbeeld de bof, mazelen en rode hond (van het geboortecohort zuigelingen) daalde van 96,0% in 2010 naar 92,2% in 2019. De vaccinatiegraden van andere vaccinaties daalden eveneens (zie onderstaande tabel). In 2019 had 5,5% van alle 2 jarigen uit de regio Noord- en Oost Gelderland geen enkele vaccinatie gehad.

		DKTP basisimmun (2 jaar)	Hib volledig (2 jaar)	BMR basisimmun (2 jaar)	Meningokokken C volledig (2 jaar)	Pneumokokken volledig (2 jaar)	Hepatitis B volledig (2 jaar)	Volledige deelname RVP (2 jaar)	Geen enkele vaccinatie (2 jaar)
Regio	Perioden	%	%	%	%	%	%	%	%
Nederland	2010	95	95,6	96,2	96,1	94,4			
Nederland	2015	94,8	95,4	95,5	95,3	94,4	94,5		
Nederland	2019	92,4	93,1	92,9	92,6	92,6	92	90,2	4,6
GGD Noord- en Oost-Gelderland	2010	95,2	95,7	96	96	94,7			
GGD Noord- en Oost-Gelderland	2015	94,7	95,1	95	94,9	94,2	94,5		
GGD Noord- en Oost-Gelderland	2019	91,9	92,7	92,2	92	91,8	91,8	89,9	5,5

Bron: Volksgezondheidszorg.info, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Bilthoven

In het rapport 'In gesprek over vaccineren'⁴ geeft de Externe Adviescommissie Vaccinatiebereidheid aan dat er geen eenduidige oorzaak is voor de dalende vaccinatiegraad. Uit Europees onderzoek blijkt dat mensen verschillende motieven hebben voor het niet laten vaccineren. Voorbeelden daarvan zijn zorgen over de veiligheid van vaccins, de overtuiging dat vaccins niet werken, of het beeld dat het risico om een infectieziekte op te lopen waartegen gevaccineerd wordt klein is.⁵

Desalniettemin is het belangrijk om ons te realiseren dat de vaccinatiegraad in Nederland nog steeds hoog is in internationaal perspectief. Er is nu (nog) geen sprake van een acuut risico op een uitbraak. In de regio Noord- en Oost-Gelderland verschilt de hoogte en daling in de vaccinatiegraad per gemeente. Het is dan ook belangrijk om maatwerk toe te passen en per gemeente te bekijken wat nodig is als het gaat om het ophogen van de vaccinatiegraad.

4 Ambitie GGD NOG

Zoals genoemd is de doelstelling van het Global Vaccine Action Plan (GVAP) een nationale vaccinatiegraad van minimaal 90% voor alle vaccinaties. Daarnaast hanteert de WHO een specifieke norm van 95% voor de BMR-vaccinatie. De ambitie van de GGD NOG is om te voldoen aan deze beide doelstellingen. Daarnaast wil de GGD NOG het landelijke vaccinatiepercentage voor de HPV-vaccinatie blijven halen.

5 Landelijke ontwikkelingen

In november 2018 heeft Staatssecretaris Blokhuis (Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport) de Tweede Kamer een brief gestuurd over de dalende vaccinatiegraad in Nederland (zie bijlage I:

⁴ Externe Adviescommissie Vaccinatiebereidheid (2018). 'In gesprek over vaccineren.' Bijlage bij TK 2017-2018, Kamerstuk 32793, nr. 315

⁵ Karafillakis E., Larson H.J., consortium A (2017). The benefit of the doubt or doubts over benefits? A systematic literature review of perceived risks of vaccins in European populations. Vaccine 35 (37): 3830-50.

Kamerbrief 'Verder met vaccineren'). In deze brief geeft de Staatssecretaris aan zich zorgen te maken over de dalende vaccinatiegraad en maatregelen te nemen om deze trend te keren. Zo nodigt hij in eerste instantie alle partijen die het belang van vaccinaties willen onderstrepen om deel te nemen aan een vaccinatiealliantie. Krachtenbundeling moet volgens de Staatssecretaris leiden tot meer zichtbaarheid voor het belang van vaccinaties.

Naast de vaccinatiealliantie richt de staatssecretaris zich op de volgende actielijnen:

- Beter aansluiten met onderzoek, voorlichting en communicatie;
- Actief tegengaan van onjuiste informatie;
- Rol van professionals verder versterken;
- Mogelijkheden bieden om vaccinaties in te halen;
- Meer aandacht voor HPV;
- Onderzoek naar oplossingsrichtingen met betrekking tot de kinderopvang.

De GGD NOG volgt de landelijke ontwikkelingen en probeert waar mogelijk aan te sluiten en een bijdrage te leveren. Naast de vaccinatiegraad verhogende maatregelen worden er komende tijd nieuwe vaccinaties aan het RVP programma toegevoegd (zie bijlage I). Ook voor de nieuwe vaccinaties zal de GGD NOG zich inzetten voor een zo hoog mogelijke vaccinatiegraad.

6 Vaccinatiegraad verhogende maatregelen

Bestaande maatregelen

Zoals genoemd, voert de GGD NOG voor de 4-18 jarigen uit de regio het RVP uit. Voor de 0-4 jarigen in de regio voeren Yunio, Verian en Icare het RVP uit. In de gemeente Apeldoorn wordt het RVP voor de 0-18 jarigen door het CJG uitgevoerd. De verschillende organisaties streven ernaar om de vaccinatiegraad zo hoog mogelijk te houden. Hiervoor werken de organisaties samen en treffen de organisaties diverse maatregelen.

De GGD NOG onderneemt op dit moment al het volgende:

- 2 keer per jaar een RVP vaccinatiemoment in 21 gemeenten;
- Maandelijks de mogelijkheid om op kleine schaal de RVP-vaccinaties te halen;
- Mogelijkheid om vragen te stellen over het RVP (telefonisch of tijdens spreekuren);
- Actieve aandacht aan de vaccinatiecampagnes via pers, lokale media en op de eigen website;
- Voorzien van gemeenten van informatie over de vaccinatiecampagnes;
- Ondersteuning van gemeente bij communicatie- en persberichten over vaccinaties;
- Twee keer per jaar een overleg tussen de afdeling infectieziekten van GGD NOG, jeugdgezondheid van GGD NOG en jeugdgezondheid van Yunio, Verian, Icare of CJG Apeldoorn;
- Chat met jongeren over vaccineren via [jouwGGD.nl](https://www.jouwGGD.nl).

Nieuwe maatregelen in 2020

Samen met ketenpartners streven we de aankomende jaren naar een verhoging van de vaccinatiegraad in onze regio. Hierbij zullen we de landelijke ontwikkelingen nauwgezet blijven volgen. Daarnaast gaat de GGD NOG, naast wat we al doen, nieuwe maatregelen inzetten. We focussen ons hierbij op 3 pijlers:

1. Signalering en stimulering
2. Communicatie en informatie
3. Versterken professionals

Binnen deze pijlers kunnen we onderscheid maken tussen maatregelen die de GGD NOG vanuit de basisfinanciering aan gemeenten aanbiedt en maatregelen die als plusproduct ingekocht kunnen worden. In onderstaande tabellen staan de maatregelen toegelicht en staat per maatregel genoemd of het gaat om een basisproduct of om een plusproduct.

Pijler 1: Signalering en stimulering		
Maatregel	Toelichting	Basisproduct of Plusproduct
Extra aandacht voor vaccinaties bij overdracht 0-4 jarigen	De GGD NOG is verantwoordelijk voor de uitvoering van het RVP van de kinderen van 4-18 jaar. Voor de 0-4 jarigen zijn Yunio, Verian en Icare verantwoordelijk. De GGD NOG, Yunio, Verian en Icare spreken af extra aandacht te besteden aan vaccinaties bij de overdracht.	Basis
Actief vragen naar andere vaccinaties tijdens het vaccinatiemoment	Vanaf het schooljaar 2020/2021 vragen GGD-medewerkers tijdens het vaccinatiemoment actief naar andere vaccinaties. Indien een vaccinatie is gemist, wordt deze direct gegeven of wordt een afspraak op een inhaalspreekuur ingepland.	Basis
Pilot op de Noord Veluwe i.s.m. RIVM voor inhaalvaccinaties D(K)TP en BMR voor 14-jarigen	De GGD NOG plant in het voorjaar van 2020, i.s.m. het RIVM, een pilot op de Noord Veluwe. Binnen de pilot krijgen alle jongeren (cohort 2006) die worden uitgenodigd voor de ACWY-vaccinatie de mogelijkheid om DTP en/of BMR vaccinatie in te halen. Daarbij wordt nagevraagd waarom deze vaccinatie eerder niet is genomen.	Basis
Extra aandacht voor vaccinaties bij gezondheidsonderzoek	De jeugdverpleegkundigen bespreken tijdens het gezondheidsonderzoek (GO) van 5-jarigen en het GO in klas 1 van het voortgezet onderwijs of een jeugdige volledig gevaccineerd is. Indien dit niet het geval is, worden ouders of de jongere daarop gewezen en doorverwezen naar (telefonisch) spreekuur voor vragen. <i>Uitbreiding</i> Een gesprek over vaccinaties tijdens het GO is zinvol, maar kost extra tijd. Indien we hier meer tijd voor willen nemen, moet dit als plusproduct gefinancierd worden.	Basis, bij uitbreiding plus

Pijler 2: Communicatie en informatie		
Maatregel	Toelichting	Basisproduct of Plusproduct
Verbeteren toegankelijkheid contact	De GGD NOG versterkt de contactmogelijkheden tussen GGD-professional en ouders, specifiek op het gebied van vaccineren. Bijvoorbeeld door een telefonisch spreekuur voor vragen over vaccinaties, de inzet van WhatsApp en/of een ouderchat.	Basis
Digitale informatievoorziening voor ouders	De GGD NOG ontwikkelt een digitale informatielijn voor ouders van kinderen in verschillende leeftijdscategorieën. Door middel van het digitale instrument 'Inforium' worden ouders al via de mail voorzien van informatie over vaccineren. Het gebruik van bijv. de GroeigidsApp wordt nog verkent.	Basis
Infographics per gemeente	De GGD NOG maakt jaarlijks infographics over de vaccinatiegraad per die gemeente. Samen met Yunio, Verian,	Basis

	Icare of het CJG worden de infographics besproken met de gemeenten en lokale stakeholders. Eind 2019 zijn de Infographics voor het eerst verspreid. Vanaf 2020 wordt dit jaarlijks gedaan.	
HPV-vaccinatie in de voorlichting seksuele gezondheid	Staatssecretaris Blokhuis wil meer aandacht voor HPV-vaccinatie, onder andere in de seksuele voorlichting op scholen. De GGD NOG verwerkt dit onderwerp in voorlichtingen die aan middelbare scholen worden gegeven over seksualiteit en soa's.	Basis
Nibi lespakket: leren over vaccineren	Het Nederlands Instituut voor Biologie (Nibi) heeft een lespakket voor biologiedocenten ontwikkeld over vaccineren. In het relatiegesprek dat de jeugdverpleegkundige met de zorgcoördinator van scholen in het voortgezet onderwijs voert, wordt het lespakket van Nibi vanaf heden onder de aandacht gebracht. GGD onderzoekt of en hoe de scholen hierin gefaciliteerd kunnen worden. Indien GGD medewerkers ingezet worden om een les te geven, moet dit als plusproduct gefinancierd worden.	Basis, bij inzet GGD medewerker plus.
Voorlichtingen voor ouders	De GGD NOG organiseert voorlichtingen voor ouders over vaccinaties uit het RVP. Tijdens deze voorlichting krijgen ouders informatie en de gelegenheid om vragen te stellen. De voorlichtingen worden in samenwerking met Yunio, Verian, Icare en het CJG gegeven.	Plus

Pijler 3: Versterken van professionals

Maatregel	Toelichting	Basisproduct of Plusproduct
Vaccinatiealliantie	Staatssecretaris Blokhuis heeft een landelijke vaccinatiealliantie opgezet, o.a. voor meer zichtbaarheid voor het belang van vaccinaties. De GGD NOG verkent de mogelijkheden van een lokale vaccinatiealliantie.	Basis
Bijeenkomsten voor ketenpartners	De GGD NOG organiseert bijeenkomsten of voorlichtingen over het RVP en vaccinatiegraad verhogende maatregelen voor alle ketenpartners die met kinderen werken. Denk hierbij aan artsen, verpleegkundigen, verloskundigen, kraamzorg, gastouders, etc. Wanneer deze partijen goed op de hoogte zijn van vaccinaties kunnen zij ouders hier beter over informeren.	Basis
Training gespreksvoering met gelovigen	GGD NOG verkent de mogelijkheden voor een training gericht op gespreksvoering met mensen die vanwege hun geloofsovertuiging kinderen niet willen laten vaccineren (of hier nog over twifelen). Deze training is bedoeld voor GGD medewerkers. Een optie zou zijn om dit in samenwerking met Yunio, Verian, Icare en het CJG te doen.	Plus
Werkessie ophogen vaccinatiegraad	Naar aanleiding van de infographics wordt een werksessie georganiseerd voor ketenpartners en gemeenten met als onderwerp het ophogen van de vaccinatiegraad. Door deze partijen actief te betrekken, gaat het onderwerp vaccinatiegraad meer leven en kan er meer actie vanuit de partijen zelf verwacht worden. De GGD NOG is initiatiefnemer voor deze werksessie en zorgt dat de juiste partijen aan tafel komen.	Plus

EEN
GEZOND
HOUVAST

Bijlage I: Kamerbrief ‘Verder met Vaccineren’

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/11/19/kamerbrief-verder-met-vaccineren>

